

Η.Π.Α. Η «μόδα» ή το «κίνημα» των χίπηδων και η αντίδραση των νέων στον πόλεμο του Βιετνάμ.

ταστολή τους. Ο πόλεμος του Βιετνάμ ήταν παράγοντας των ταραχών μόνο στη Δύση. Η κρίση των μαύρων γκέτο αποτελεί ιδιαίτερο αμερικανικό παράγοντα. Επομένως, μπορεί κανείς εξαρχής να παραδεχθεί ότι υπήρχαν διαφοροποιημένα αίτια κατά περίπτωση. Το ζητούμενο είναι, αν υπήρχαν κάποια κοινά στοιχεία στο χαρακτήρα και στο κοινωνικό υπόβαθρο όλων των περιπτώσεων, που να εξηγεί γιατί τα διαφοροποιημένα κατά περίπτωση αίτια προκάλεσαν ταραχές κατά την ίδια ολιγοετή περίοδο 1965-1969.

Ένα κοινό χαρακτηριστικό όλων των περιπτώσεων είναι ότι υπήρξε έντονη αμφισβήτηση του υφιστάμενου πολιτικού κατεστημένου, κυρίως από τη

νεότερη γενιά. Η πάλη μεταξύ των γενιών ήταν ιδιαίτερα εμφανής στη Δύση («mothers and fathers throughout the land, don't criticize what you can't understand, your sons and your daughters are beyond your command, your old road is rapidly aging», δηλαδή «μητέρες και πατέρες, σε όλη τη χώρα, μην ασκείτε κριτική σε όσα δεν μπορείτε να καταλάβετε, οι γιοι και οι κόρες σας είναι πέρα από την εξουσία σας, ο παλιός δρόμος σας γερνάζει ραγδαία», σύμφωνα με τους περίφημους στίχους του Bob Dylan από την εποχή εκείνη). Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της Κίνας. Οι περιβόητοι Ερυθροφρουροί του Μάο, που συνέβαλαν αποφασιστικά στο ένα εκα-

κατο του αμερικανικού πληθυσμού υπηρέτησε στις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις, ενώ οι αμυντικές δαπάνες έφτασαν το 40% του αμερικανικού ΑΕΠ. Η Κίνα θρήνησε εξαιτίας της ιαπωνικής εισβολής από το 1937 μέχρι το 1945 περίπου 15 εκατ. νεκρούς, πολλοί από τους οποίους οφείλονταν σε εκτεταμένους λιμούς που προκάλεσε ο πόλεμος. Μια τόσο μεγάλη αναταραχή μοιραία είχε βαρυσήμαντες κοινωνικές συνέπειες. Οι πιο εύκολα μετρήσιμες συνέπειες

Οι ταραχές της δεκαετίας του 1960 στις Η.Π.Α., στη δυτική Ευρώπη και στην Κίνα είχαν έναν έντονα αριστερό ιδεολογικό προσανατολισμό... Στις επόμενες δεκαετίες, ωστόσο, σημειώθηκε μια μεγάλη μετατόπιση προς τα δεξιά του κέντρου βάρους της πολιτικής στις Η.Π.Α., στην Ευρώπη και στην Κίνα

ήταν δημογραφικές. Ο πόλεμος αύξησε τη θνησιμότητα και συμπίεσε τους ρυθμούς γεννήσεων στις εμπλεκόμενες κοινωνίες. Η αντίδρασή τους ήταν να επιδοθούν σε ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς τεκνοποίησης κατά τις πρώτες δύο περίπου μεταπολεμικές δεκαετίες. Ο πληθυσμός της Κίνας αυξήθηκε από 582 εκατ. το 1953 σε 1,008 δις το 1982. Ο πληθυσμός των Η.Π.Α. αυξήθηκε από 132 εκατ. το 1940 σε 203 εκατ. το

1970. Ανάλογη ήταν η εξέλιξη και στην Ευρώπη. Σημειώνεται, ότι οι αυξημένοι ρυθμοί γεννήσεων ξεκίνησαν στις Η.Π.Α. το 1946, ενώ στην Κίνα ξεκίνησαν λίγο αργότερα, καθώς ο κινεζικός εμφύλιος πόλεμος διήρκεσε μεταπολεμικά έως το 1949.

Το αποτέλεσμα της δημογραφικής αυτής εξέλιξης ήταν ότι στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1960 ήταν ασυνήθιστα μεγάλη η δημογραφική ομάδα των νέων ηλικίας 14 με 24 ετών. Οι νέοι της ηλικίας αυτής έχουν μια φυσιολογική τάση αυτονόμησης από τους γονείς τους και αμφισβήτησης της εξουσίας. Όντας ιδιαίτερα πολλοί στη δεκαετία του 1960, αποτελούσαν κρίσιμη μάζα για την ανάφλεξη αναταραχών. Μπορεί οι συγκεκριμένες αιτίες των αναταραχών της δεκαετίας του 1960 να διαφοροποιούνταν κατά περίπτωση, η ύπαρξη πάντως του εύφλεκτου αυτού κοινωνικού υλικού ήταν κοινή συνιστώσα σε όλες τις περιπτώσεις.

Η πάλη μεταξύ των γενεών στη δεκαετία του 1960 ενδέχεται να επηρεάστηκε και από τον τρόπο που ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος σημάδεψε τη γενιά του κατεστημένου της δεκαετίας αυτής, δηλαδή τους γονείς και τους παππούδες. Για όσους βίωσαν τον πόλεμο, ιδίως ως ενήλικες, οι εμπειρίες αυτές θα πρέπει να ήταν από βαρυσήμαντες έως καθοριστικές, όσον αφορά στις αντιλήψεις τους για τον πατριωτισμό, τα εθνικά σύμβολα και τους εθνικούς ήρωες, στην ανάγκη εθνικής ομοψυχίας και

πνεύμα των νέων της εποχής για την αναζήτηση πρωτόγνωρων εμπειριών και προτύπων εξέφρασε ο Αμερικανός ηθοποιός Kurt Vonnegut το 1969, γράφοντας ότι «όλα όσα χρειαζόταν να γνωρίζει κανείς για τη ζωή εμπεριέχονταν στο *Αδελφοί Καραμάζοφ* του Φίοντορ Ντοστογιέφσκι. Αλλά δεν επαρκούν πια.».

Κληρονομιά

Οι παραχές της δεκαετίας του 1960 στις Η.Π.Α., στη δυτική Ευρώπη και στην Κίνα είχαν έναν έντονα αριστερό

ήταν να μεταρρυθμίσει και να σώσει το σοσιαλισμό, όχι να τον ανατρέψει. Στις επόμενες δεκαετίες, ωστόσο, σημειώθηκε μια μεγάλη μετατόπιση προς τα δεξιά του κέντρου βάρους της πολιτικής στις Η.Π.Α., στην Ευρώπη και στην Κίνα. Στις Η.Π.Α. την κλημάκωση των αναταραχών το 1968 ακολούθησε η άνοδος του Νίξον στην προεδρία. Έκτοτε, μονάχα ένας υποψήφιος του Δημοκρατικού Κόμματος για την προεδρία πήρε πάνω από το 50% της λαϊκής ψήφου – ο Τζιμ Κάρτερ το 1976. Πέντε φορές απεναντίας ξεπέρασαν οι Ρεπουμπλικάνοι το 50% – ο Νίξον το 1972 με 60%, ο Ρέιγκαν το 1980 με 51% και το 1984 με 59%, ο πρεσβύτερος Μπους το 1988 με 55% και ο νεότερος Μπους το 2004 με 51%. Είναι μόλις το 2008 που διαφαίνεται να κλείνει ο κύκλος της ρεπουμπλικανικής ηγεμονίας στην αμερικανική πολιτική.

Στη Γαλλία οι γκωλικό και οι σύμμαχοί τους συνέχισαν να κυβερνούν μέχρι το 1979. Κατά τη δεκαετία του 1980, το ιδεολογικό στίγμα των πολιτικών τάσεων στη δυτική Ευρώπη έδωσαν η Θάτσερ και ο Κολ, με αποτέλεσμα ακόμα και σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις να κινούνται πρόσφατα προς την ελεύθερη αγορά. Το 1989-1991 κατέρρευσαν τα κομμουνιστικά καθεστώτα της ανατολικής Ευρώπης και οι διάδοχοι κυβερνήσεις υιοθέτησαν φιλελεύθερα μοντέλα στην πολιτική και στην οικονομία.

Στην Κίνα η εικόνα είναι κάπως πιο

Ο Μάιος του '68 και οι άλλες παραχές της δεκαετίας του 1960 έχουν σημασία κυρίως ως «γλυκές μνήμες» όσων συμμετείχαν, οι οποίοι σήμερα ζουν σε έναν πολύ διαφορετικό κόσμο από αυτόν που οραματίστηκαν και βίωσαν εκείνες τις ημέρες

ιδεολογικό προσανατολισμό. Η Άνοιξη της Πράγας διέφερε, καθώς συμπεριλάμβανε μια μερική υποχώρηση από το σταλινισμό προς την ελεύθερη αγορά. Ωστόσο, ο Ντούμπσεκ την έβλεπε ως έναν τρόπο για να ανανεωθεί ο σοσιαλισμός του Συμφώνου της Βαρσοβίας, ώστε να γίνει ελκυστικός ως πρότυπο για τις κοινωνίες της Δύσης. Πρόθεσή του

Σαγκάη και η Σεντζέν. Η ξεσηκωμένη νεολαία της δεκαετίας του 1960 μεταμορφώθηκε πιο κοντά στις ημέρες μας στους πρωτοπόρους και στους διαχειριστές της παγκοσμιοποίησης. Από τη σκοπιά της παγκόσμιας ιστορίας, αυτή κατά πάσα πιθανότητα θα κριθεί πως ήταν η σημαντικότερη συμβολή της.

Η γενιά αυτή ξαναφέρει πάντως σταδιακά στο επίκεντρο των πολιτικών

συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και υγείας σε δυσβάσταχτο βαθμό. Οι αριθμητικά μικρότερες νεότερες γενιές θα κληθούν να επωμιστούν το μεγάλο βάρος των συντάξεων και της υγειονομικής περίθαλψης της γενιάς αυτής, με αποτέλεσμα να έχει προκύψει μια νέου είδους σύγκρουση μεταξύ των γενιών. Στις Η.Π.Α., στην Ευρώπη και στην Κίνα έχουν ήδη ξεκινήσει επίπονες προσπάθειες μεταρρύθμισης του ασφαλιστικού και του υγειονομικού συστήματος, ώστε να μπορέσει το κράτος πρόνοιας να διαχειριστεί την ύστερη ηλικία της πολυπληθούς γενιάς των εξεγερθέντων της δεκαετίας του 1960.

Ίσως η καλύτερη φράση που να συνοψίζει τους αριστερούς της γενιάς αυτής σήμερα, στα πρόθυρα του γεράσματος, είναι από τον Bob Dylan, ο οποίος τους ενθουσίασε κατά τη δεκαετία του 1960. Ένας στίχος του από τις ημέρες μας περιλαμβάνει τη φράση: «The place I love best is a sweet memory». Ο Μάιος του '68 και οι άλλες ταραχές της δεκαετίας του 1960 έχουν σημασία κυρίως ως «γλυκές μνήμες» όσων συμμετείχαν, οι οποίοι σήμερα ζουν σε έναν πολύ διαφορετικό κόσμο από αυτόν που οραματίστηκαν και βίωσαν εκείνες τις ημέρες. ▲

Η πολυπληθής γενιά που γεννήθηκε αμέσως μετά τον πόλεμο δεν συμεριζόταν τις βαριές εμπειρίες της προηγούμενης γενιάς.

Ο πόλεμος ήταν για αυτήν μια παλιά ιστορία. Η νέα αυτή γενιά ήθελε να γράψει τη δική της ιστορία, χωρίς να δεσμεύεται από τις βαρυσήμαντες εμπειρίες των γηραιότερων

προβληματισμών κεντροαριστερά ζητήματα, αν και με διαφορετικό τρόπο από τις ταραχές της δεκαετίας του 1960. Καθώς σε λίγα χρόνια θα αρχίσει να φτάνει τις ηλικίες της συνταξιοδότησης, απειλεί να επιβαρύνει λόγω των μεγάλων αριθμών της τα

Ο κ. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.